

Megoldókulcs

Szövegértés

1.

A, ezen okból

B, fejletlen, elmaradott

C, halmoztuk, élveztük

D, összegzés, összekapcsolás

4 pont

2.

A, laza,mondatba.....

B, képi/képszerű/erős szemléletes/retorikai, képi

C, fűjják a magukét frázisos, állandósult

6 pont

3.

A, mert a táji változatosság ... kulturális változatosságot hozott létre

B, a kulturális lemaradás (az erdélyi régióban)

2 pont

4.

A, a feladatok nagy számára, s a kevés szakemberre – külön-külön 1-1 pont

B, ne csak a kutatóknak álljon rendelkezésére ez a kötet, ne csak a szakmának szóljon

5.

A, összeolvadás

B, teljes hasonulás

C, illeszkedés

3 pont

6.

A, ... arra is ráésméltünk, hogy ezeket nem műveli senki...

B, ...szüleimmel hétvégenként hányattatott sorsú templomokat és várromokat kerestünk fel...

2 pont

7.

építőmérnök >>> műemlékvédő szakmérnök >>> néprajzkutató

3 jó válasz 1 pont

Pozsony Ferenc neve 1 pont

8.

A,változiksokat/mindentfelfedezhet

B,kétszáz.....

4 pont

9.

Válaszonként 1 pont

A, Hamis (ekkor még nem beszélhetünk sajátosságokról)

B, Hamis („válni lehetett a csendet”; hogy sokan dolgoztak, még nem jelenti azt, hogy nyüzsgő)

C, Igaz (hétvégenként romokat nézegettek)

D, Hamis (ő írta a kötetet, nem közös munka)

E, Igaz (először „berzenkedett” a néprajzos látásmód ellen)

10.

Lehetséges válaszlelemek:

- örül a kritikának
- szívesen látná, hogy továbbviszik a munkáját
- elmerülhetnek a gazdag képanyagban
- leíró részek olvasása
- 9. fejezet – a tájegységek megismerése

4 pont

11.

Feladó: Furu Árpád

Kód: magyar nyelv

Vevők: diákok, kutatók, nyugdíjasok, olvasók

Üzenet: a könyv részei, gondolatai

Csatorna: írott szöveg, a könyv maga, annak olvasása

Irodalmi feladatlap

1.

A, a fabula műfaja

B, az antik római irodalom alkotói

C, Jézus történetéhez tartoznak / Jézus szenvedéstörténete (passiója)

3 pont

2.

A, Balassi Bálint

B, Mikes Kelemen

2 pont

3.

A, 1823, 1849

B, Szendrey Júlia

C, 1844

3 pont

4. Bekarikázva a B és az F

Elemenként 1 pont adható.

5.

Reneszánsz	Barokk	Klasszicizmus
A, D, E	B, C	A, D, F

Hibátlan oszloponként 1 pont adható.

6.

6 helyes megoldás: 3 pont

4 helyes megoldás: 2 pont

2 helyes megoldás: 1 pont

A5 B1 C6 D2 E4 F3

7.

A, Arany János: Ágnes asszony

B, Berzsenyi Dániel: Osztályrészem

2 pont

8.

A, Babits Mihály (1 pont)

B, Szekszárd

C, Levelek Iris(z) koszorújából

B és C együtt 1 pont

Összesen: 20 pont

Műértelmező szövegalkotás

Egy mű elemzése

Értelmezze a faluképet József Attila *Falu* című költeményében! Elemzésében térjen ki a képi és gondolati párhuzamok kapcsolataira, a falu atmoszférájának érzékeltetésére!

Falukép

József Attila költészetében a falu világa az egyik legfontosabb témakörét, élményrétegét jelenti. A gyermekkorban átélt falusi emlékek részévé válnak a szegénység és a mama versek témaköreinek is.

A költő világképében a falu motívuma is telítődik esztétikai, etikai és politikai tartalmakkal.

A falu képét a szövegekben olykor a parasztember alakja, vagy valamilyen munkaeszközök idézik meg. Több esetben a város fogalmával alkot motívumkapcsolatot. Fontos megjegyezni, hogy a falu és a város képét sohasem állította ellentétbe egymással (lásd: *Az Utca és a Föld fia vagyok – A legutolsó harcos*).

Nagyszámú verse kötődik a faluhoz, annak egy-egy témájához. Az 1934-ben megjelenő *Medvetánc* kötetben a gondolati líra mellett a tájköltészet is fontos szerepet kap (*Holt vidék, Téli éjszaka, Falu*).

A *Tiszazug*, a *Holt vidék*, vagy a *Határ* címűek a *Falu* párhuzamos versei. Korai műveiben (*Prológus* című versében például) még nem telítődik politikai tartalommal a faluábrázolás. Ennek petőfisi képeitől nem teljesen idegen a *Falu* perspektívája. A Petőfi által alkalmazott tágabb és szűkebb perspektívát is variálja benne a szerző (lásd: *Az alföld*).

A széles, felülről láttatás után szűkül a perspektíva (*Akácocskát babrál a homály...*), majd maga a lírai én is megjelenik a tájban (*S körülém, míg elfed hallgatag...*). A tájban ábrázolt versbeszélő a Petőfi-tájversek lényeges sajátága is (habár Petőfinél a táj többször képzeti szinten értelmezhető).

A faluképhez a költő romantikát, szeretetet és vágyakat társít.

Ebben a költeményben a falu világát a konkrét képek (*paraszt, piros palás, ugatások, bodza-ág, téglapajta*) mellett a környezethez kapcsolódó elemek retorikai eszközökben való feloldódása, alkalmazása is szélesíti.

A falut egy tál krumplipaprikáshoz hasonlítja, a lány borongáshoz a bokor képét társítja. A rét sem önmagában értelmezett, hanem a fényhatást érzékelteti vele. Ez a képi alárendeltség a szövegegészen érzékelhető. A falu így nem csupán képi, hanem a szöveg retorikai szintjén is értelmezhető.

Atmoszférateremtés

A falu atmoszférájának legfontosabb jelzői az álmodó és a szorongó. Van ebben valami várakozással teljes feszültség. Az ostorok, kések, csizmák, a búval teli parasztlakóvilágának hallgatagsága feszültséget ad a szövegnek. Ehhez kapcsolódhatnak a *kard* és az *erő* szavak is.

Szó és csend kettőssége, a *szó* anafóris ismétlése is ezt a szorongó, várakozással, reménnyel teljes hangulatot erősíti. Az *ostorok, csizmák, kések* halmozás, a lámpafénybe oltott *elnyomott lélek* hasonlat stb. kemény (fenyegető) fogalmi szintet eredményez.

Az egész versen érzékelhető a csend, a lassúság. Ez a csend veszi körül a lírai ént, aki megérti ezt a világot, része annak, közösséget vállal vele (*szóval mondom én el azt; Dombocskán, mint szívükön a bú, /ülök.*). A verszárlat virrasztása is ez utóbbi fogalomhoz kapcsolódik.

A kicsinység, a jelentéktelenség, a töredezettség állandó része a szövegnek. A *kicsi, repedt, csöpp, akácocskák, karcsú* szavak jelzői ennek.

A vers másik fontos versszervező eleme a *csend* és annak számos mozzanata. Az alig érzékelhető hanghatások (*babrál, sóhaj*) mozzanatossággal egészülnek ki (*röppen, lobban, dereng, meg-megrebbentik*).

A csend körülveszi a tájat, makro és mikroszinten is jelen van. A kutyák ugatásait elnyeli a nagy bársony. Minden darabokban van, minden töredezett. A táj mégis tele van értékekkel (*smaragd Buddha-szobrok a békák, örök boldogság forrása, tiszta értelmű szó*).

A táj és a benne élő emberek erős kapcsolatát jelzi, hogy több helyen a környezetbe oltja az emberi tevékenységeket (*elaludt árnyú fűszál, alszanak az ostorok...*).

A szöveg paradoxona, hogy a töredezettség, a nyersesség körülvesz mindent, mégis a tisztaság, lágyág veszi körül a falu világát (*tiszta, tág közök; tiszta értelmű...; lány borongás*).

A képi és gondolati párhuzamok

József Attila költészetének egyik fontos jellemzője a képi és gondolati szövegsíkok összekapcsolódása. A szöveg felütésének perspektívája a felülről és távolról értelmezett falu hasonlati képe. Ez egy tányér falusi étel és a megjelenített táj egybejátszása. Ehhez kapcsolódik a füstölgő kémények és az étel gőzölgése. Így már a szöveg elején összetett költői képet találunk. Hankiss Elemér komplex költői képeknek nevezte a többszörös metaforákat, amik stilisztikai alakzatokkal kapcsolódnak össze.

A képekhez erőteljesen kapcsolódnak a szöveg gondolati síkjai. A legfontosabb fogalmak a remény, a mozdulatlanság, a lassúság, a töredezettség és a csend. Ez az emberi világ és a külvilág képeiben, tevékenységeiben is tetten érhető.

A remény fogalma képi szinten a füsttel azonosított (*Itt is, ott is karcsú füst – remény ...*) A homályosság (*füst, homály, borongás*) összekapcsolódik a csend elemeivel.

A szövegben nem a képiség uralkodik (habár sok képet láthatunk), hanem a képekhez kapcsolódó érzeti és gondolati tartalmak. A falu sokkal inkább valamiféle misztikus (örök boldogság forrása), feszült, de egyben töredezett, ősi, tiszta világ.

A falu képei mindig valamely fogalmi tartalomhoz kapcsolódnak. Így a lovak képe a szóhoz, a fűszálak a szorongó álmokhoz, az eke és az ásó az értelemhez. Így a képek mindig retorikai–stilisztikai vagy gondolati–fogalmi kapcsolatokban, azok mentén nyerik el konnotatív jelentésüket.

A téma vonatkozásában minden más értelmezés is elfogadható.

vagy

Témakifejtő dolgozat

Értelmezze a búcsú különféle változatait a magyar irodalomban! Dolgozatában térjen ki a betegség, az öregség miatti kényszerű búcsú témaköreire is, legalább két-három versen keresztül! Lehetőség szerint különböző korokból hozzon irodalmi példákat!

A búcsú helyzete talán az egyik legfontosabb életélmény. A lemondás, az eltávolodás fogalmisága kapcsolódik hozzá leggyakrabban. A művészetekben, így az irodalomban is az egyik legtöbbet értelmezett toposz, vándortéma. A búcsú személyes jellegű, érzelmi összetettségu emberi szituáció.

A búcsú gyakori ábrázolási témája a művészeteknek. Az ókortól kezdve találkozunk ezzel a témával. A magyar irodalomban a legkorábbi szöveg, amiben a búcsú motívumára is rábukkanhatunk, az *Ómagyar Mária-siralom*. Természetesen ez nem tipikus búcsúvers, de az elválás témája oly erős, hogy azt is azonosíthatjuk az elégikus siratódalban.

A búcsúhoz számos életrajzi helyzet kapcsolódhat. Az irodalomban leggyakoribb az öregségében, betegségében az élettől búcsúzónak egyfajta panaszdala. Gyakran ezért is nevezik ezeket búcsúdaloknak. Az elégikus hangvétel erőteljes ezekben a versekben.

Az öregség, betegség mellett a szerelmi tematika, a szülőföldtől, szeretett helytől vagy személytől, életszakasztól való elválás, eltávolodás gyakori keretei a búcsúverseknek.

A búcsú mindig felfokozott lélekállapot, hiszen valaminek a megszűnése érzelmi többlettel jár együtt. Ennek körülményei a visszatekintés, a nosztalgikus visszaemlékezés, az idő- és értékszembesítés.

Janus Pannoniustól egészen korunkig számos búcsúversről beszélhetünk.

Janus Pannonius *Búcsú Váradtól* című költeménye 1458-59 telén keletkezett. A Váradról Mátyás kérésére Budára kötelezően igyekvő költő humanista alkotása ez. A személyes élményből született

költemény valóságos búcsút ír le. Az érzelmi telítettség összekapcsolódik humanista értékekkel (könyvtár, műalkotások, hőforrások).

A reneszánsz mitológiai sablonjait (*Phoebus, Zephyrus*) is megtaláljuk a szövegben, de leginkább a külső világ festésére szolgál, nem uralkodik a szövegben. Sokkal fontosabb a versbeszélő érzelmi indíttatása.

A refrén a szöveg talán legfontosabb versszervező eleme. Az utazás siettetésének kettős célja lehet, de valójában csak az egyik fogadható el. Nem elfogadható, hogy nagyon gyorsan Mátyásnál szeretne lenni a lírai én, hiszen a szöveg értékcentrikussága Váradhoz kapcsolódik.

A minél gyorsabb távolodás mint a búcsútól való szomorúság állapotának csökkentése azonosítható a refrén (*Hajrá, fogyjon az út, társak, siessünk.*) jelentéseként.

Balassi Bálint búcsúverse a *Búcsúja hazájától*. Habár a magyar reneszánsz híres szövegéről van szó, a lírai én elsősorban a középkori értékrendet ábrázolja búcsújában. Janustól eltérően a katona Balassi a végváraktól, a kereszténység védőitől, a lószerszámoktól, a vitézektől búcsúzik. Bár a szerelmek, s leginkább egy szerelem (Ungnádne Losonczy Anna iránt), és a neki hasznot nem hozó versei már a reneszánsz életérzést tükrözik. Ez a leltár egy mindennel számot vető ember végső búcsújának felel meg.

Berzsenyi Dániel *Búcsúzás Kemenes-Aljától* című verse a XIX. század elején (1804-8 között) keletkezett. Berzsenyinek erről a búcsújáról, illetve annak körülményeiről már sokkal többet tudunk, mint Januséról. Berzsenyi a számára idegen Niklára költözött (családi okok miatt) feleségével 1804-ben. A szöveg csak ezután keletkezett. Így a közvetlen élmény és a megírás ideje nem azonos.

A búcsúzás több elégia létrejöttének közvetlen oka Berzsenyi művészetében. *A Barátomhoz, A közelítő tél, a Levéltöredék barátnémhoz* szövegek elégikus párverse az említett költemény is. Ezekből az erőteljes hangú elégiaiból a mulandóság és a csalódás olvasható.

A szülőföldtől való búcsú pillanata felidézi a gyermekkor és az ifjúkor képeit. A klasszicizmus állandó nyelvi formái kisebb súllyal vesznek részt a vers építkezésében. A szöveg központjában a búcsú fogalma áll, ez azonban összekapcsolódik időben távoli értékekkel. Így egyfajta idő- és értékszembeállítás is érezhető a szövegben. A klasszicizmus eszközei mellett preromantikus jellemzőket is találunk a szövegben: a tündér képek a pillanatokot áhító lírai én vágyott világát jelentik. Az álmait kergető én romantikus érzelmi világának leírása jelenti a szövegzárást. Így a búcsú fogalma feloldódik ebben a romantikus életfelfogásban.

A szöveg elégikus hangvételén túl a zárlat sokkal inkább a vágyott és a megélt világ örök kettőségét érzékelteti, egyfajta bölcséleti lírává, általános érvényű létösszegzéssé nemesedik.

Csokonai költészetének egyfajta búcsúverse *A Reményhez* című elégija. Ez a szerelmelettől, azaz minden Lillától búcsúzó költő szentimentalista-rokókó búcsúja (*Kedv! Remények! Lillák! / Isten véletek!*). A *Remény* allegorikus alakja a szöveg központi képe.

Az allegórián és a minden reményét elvesztő szerelmes ifjú alakján túl a *kert* a harmadik fontos szövegréteg. Ez a remény fogalmiságához kapcsolódik, s a lírai szöveg legfontosabb versszervező eleme. Ehhez kapcsolódik a rokókó virágszimbolikája (*nárcisz, rózsza*), a finom érzékelés motívumai (*méh, lágyliget, zengő liget, tarka képzetek*) és boldogságfilozófiája.

Ady sokat vitatott, szerelmi költészetéhez tartozó verse az *Elbocsátó szép üzenet* (1912) A szerelmi csatározások befejezésére utaló szövegben a férfi felsőbbségét hirdeti. A Diósné Brüll Adélhoz írt kíméletlen szakítóversben a nő hibájának rója fel, hogy azonosította magát versei *Léda* alakjával.

Babits lírai búcsúzásának is értelmezhetjük a *Balázsolás* és a *Jónás imája* szövegeit. Előbbi a közösségi szerepen túlmutató próféta alakjába sűríti bele a beteg, Isten erkölcsét életében még hirdetni akaró

embert, míg az utóbbi ima keretben kér segítséget Szent Balásztól. Ezek a szövegek a beteg költő lírai búcsúinak is tekinthetők.

A téma vonatkozásában minden más értelmezés is elfogadható.